

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія психології»

III семестр

Дисципліна № _____

Кількість кредитів ЄКТС 3

I. Основна мета засвоєння курсу полягає в ознайомленні студентів із етапами розвитку історії психології. Навчальний курс розширить знання про генезис становлення психології, починаючи від стародавніх часів і до сьогодення. Детально подана інформація про основні ідеї філософських концепцій та психологію як самостійну галузь знань, значно збагатить уявлення студентів про психологічну науку, в її історичному контексті.

II. Місце навчальної дисципліни у програмі підготовки вчителів початкового навчання. Вибіркова навчальна дисципліна «Історія психології» є складовою навчальної програми підготовки майбутніх вчителів, вона спрямована доповнити знання студентів з філософії, історії, культурології, загальної психології.

III. Завдання дисципліни: сформувати у студентів систему знань і компетентностей, щодо особливостей історії психології як науки, основних етапів і умов становлення психологічного знання, у контексті розвитку науки і культури; шляхом ретроспективного аналізу, розширити усвідомлення майбутніми вчителями місця і ролі «Історії психології» у теорії і практиці психологічної діяльності; сформувати у студентів цілісну картину генезису психологічних ідей відомих закордонних і вітчизняних філософів, психологів, вчених; ознайомити студентів з основними напрямками світової та вітчизняної психології, в їх історичній динаміці.

IV. Основні знання та уміння яких набуває студент у результаті опанування даної дисципліни.

Основні знання про:

- закономірності та основні факти історіогенезу психологічної науки ;
- найбільш значущі події, факти та персоналії в історії розвитку наукового психологічного знання;
- творчий внесок провідних психологів та мислителів у розвиток психології;
- історію наукових шкіл і наукових напрямів, які визначають тенденцію розвитку психології сьогодення.

Основні вміння:

- планувати та проводити історико-порівняльні дослідження засобами біографічного, тематичного, категоріально-понятійного, логіко-структурного аналізу життєвого шляху вчених та їх наукової спадщини;
- здійснювати історичну реконструкцію генезису наукових ідей і теорій;
- виявляти зв'язки у розробці психологічних проблем, проводити співставлення теорій і концепцій.

V. Короткий зміст дисципліни

Модуль 1. Становлення психології як самостійної науки

Тема 1. Предмет, методи, завдання та періодизація історії психології. Історія психології як система знань, її предмет, завдання, функції, витоки та міждисциплінарні зв'язки. Основні принципи історико-психологічного аналізу знань про людину. Методи історії психології. Періодизація та рушійні сили розвитку історії психології як науки. Досвід систематизації психологічних знань. Основні проблеми вивчення сучасної історії психології та її значення для психологічної науки.

Тема 2. Міфологічний період розвитку психологічної думки. Міфологія як джерело вивчення психологічного пізнання. Анімізм як первісна психологічна теорія. Метаморфоза, метемпсихоз, реінкарнація як особливі форми душевної перебудови. Етика першопредків, тотем, табу та фаталізм як системи регламентації поведінки первісної

людини. Магічні дії, ритуали, ініціації. Шаманізм як культура архаїчної психотерапії. Значення міфологізації для сучасної психотерапії.

Тема 3. Психологічна думка Стародавнього Сходу. Психологічна думка Давнього Китаю: даосизм та конфуціанство. Значення Вчень Мен-цзи Лао-Цзи, Сюнь-Цзи, Мо-Цзи, Ван Чун у виникненні психологічних уявлень китайської філософії. Особливості індійської стародавньої релігійно-філософської думки. Основні поняття індійської філософії, які мають відношення до психологічної думки. Буддизм як система індокитайської світоглядної традиції. Психологічні аспекти висвітлені у філософських школах Чарвака, Санкхья, Веданта, Йога, Міманса, Ньяя, Вайшемика.

Тема 4. Проблеми психічного в Античній психології. Суспільно-історичні особливості античного періоду та їх відображення у наукових переконаннях. Античні уявлення про природу психічного представників Мілетської школи. Гелозоїст Геракліт Ефеський. Вчення про душу Піфагора та його школи. Емпедокл як представник елейської школи. Нові успіхи у філософії та науці античного періоду (Демокріт, Гіпократ, Анаксагор). Філософсько-психологічні ідеї представників класичної грецької науки – Сократа, Платона й Аристотеля. Скептицизм, стоїцизм, епікурейство, кінізм.

Тема 5. Психологічне знання у період Середньовіччя. Суспільно-історичний та культурний розвиток Європи та Близького Сходу в епоху Середньовіччя. Загальні проблеми середньовічної психології. Психологічні ідеї в арабомовній науці. Апологетика, патристика, схоластика. Томізм та номіналізм.

Тема 6. Розвиток психологічної думки в епоху Відродження. Загальна характеристика психологічної думки в епоху Відродження. Представники емпірико-натуралістичного напрямку епохи Відродження в Італії та гуманізму. Емпіричні напрями у психології в Іспанії. Психологічний аналіз людини у працях французького філософа Мішеля Монтеня. Психологічні аспекти навчання та виховання у працях мислителів епохи Відродження.

Тема 7. Психологічна думка у період Нового часу. Розвиток експериментального методу у науковому пізнанні. Ф. Бекон «нова логіка» проти «примар людського розуму», погляд на природу психічного. Вчення Р. Декарта про природу психічного. Психофізіологічна взаємодія тіла та душі в уявленнях Р. Декарта, Б. Спінози, Г. Лейбніца. Розвиток ідей асоціонізму. Ідеї французької емпіричної школи.

Тема 8. Розвиток психології у першій половині ХІХ століття. Природничо-наукові передумови становлення психології. Виникнення та еволюція асоціативної психології у ХІХ столітті. Емпірична психологія. Внесок Ч. Дарвіна у розуміння принципів розвитку людини. Теорія еволюції та природний відбір як основні механізми пристосування життєдіяльності живих істот.

Тема 9. Розвиток експериментальної психології ХІХ ст. Психологія як самостійна наука та становлення її галузей. Перші витоки експериментальної науки психології: Психофізика. Внесок В. Вундта у розвиток психології як самостійної експериментальної науки. Розвиток диференційної психології, дитячої психології, етнопсихології, зоопсихології, психотехніки.

Модуль 2. Напрями психології ХХ століття.

Тема 1. Зігмунд Фройд і психоаналіз. Вільгельм Райх як представник тілесно-орієнтованого психоаналізу. Бібліографічний екскурс у життя З.Фрейда, формування його ідеології у психології. Погляд З. Фрейда на психіку. Психоаналіз, тлумачення сновидінь, тривога, захисні механізми психіки. В.Райх як послідовник поглядів на психічне З. Фрейда. Психіка в уявленнях В.Райха, розвиток тілесно-орієнтованому психоаналізу.

Тема 2. Аналітична психологія Карла Юнга. Життєвий шлях К.Юнга та його вплив на формування аналітичного підходу у психології. Внесок К. Юнга типологію людини. Структура психіки за К. Юнгом. Структурні компоненти особистості. Процес індивідуації в аналітичній психології К. Юнга.

Тема 3. Індивідуальна психологія А. Адлера. Компенсаторна форма катарсису. Основні поняття: життєві цілі, творча енергія особистості, соціальний інтерес. Комплекс неповноцінності та потреба компенсації почуття неповноцінності. Формування життєвих цілей. Посилення соціального інтересу.

Тема 4. Біхевіоризм та необіхевіоризм як поведінкові напрями у психології. Біхевіоризм та етапи його еволюції. Д. Вотсон як засновник класичного біхевіоризму. Необіхевіоризм та його ідейні представники. Соціальний біхевіоризм Д. Міда. Зародження та розвиток нових теорій: теорія соціального научіння, соціально-когнітивна теорія поведінки.

Тема 5. Становлення та розвиток когнітивного напрямку у психології. Виникнення та становлення когнітивного напрямку у психології. Основні ідеї когнітивної психології. Теорії когнітивізму.

Тема 6. Виникнення та розвиток гештальтпсихології. Гештальт як психологія цілісності. Передумови виникнення гештальтизму та його представники. Теорія «психологічного поля» К. Левіна. Основні поняття та категорії гештальтпсихології. Основні положення і принципи гештальт терапії Ф. Перлза.

Тема 7. Розвиток гуманістичної та екзистенційної психології. Історико-психологічного контекст виникнення гуманістичної психології. Перші теорії гуманістичної психології (Г.Олпорт). Теорія самоактуалізації А. Маслоу. Роджерс та перспектива центрованості на людині. Сенс життя людини в екзистенціальній психології В. Франкла. Екзистенційна корекція особистості і психотерапія. Екзистенційна психологія Р. Мея.

Тема 8. Культурно-історична та діяльнісна психологія. Загальна характеристика розвитку вітчизняної психології у 20-ті рр ХХ ст. Культурно-історична психологія Л.Виготського. Діяльнісний підхід у психології О.Леонтьєва. Концепція поетапного формування розумових дій П.Гальперіна. Філософсько-психологічна концепція людини С. Л. Рубінштейна. Психіка як “внутрішнє-буття”. Людина-вчинок-світ. Основні положення теорії системної локалізації вищих психічних функцій людини О. Р. Лурії. Вчення про домінанту О. О. Ухтомського. Тбіліська школа “установки” (теорія установки Д. М. Узнадзе). Теорії Б. Г. Ананьєва, О. Ф. Лазурського, В. М. Мясищева. Запровадження системного підходу у психології.

Модуль 3. Психологічна думка в Україні

Тема 1. Виникнення та становлення психологічної думки в Україні. Уявлення українців про душу в дохристиянські часи. Уявлення про душу у середньовічній Русі. Провідні ідеї мислителів України-Руси. Історія розвитку психологічної думки в Києво-Могилянській академії. Розуміння людської душі М. Максимовича. “Психологія серця” П. Юркевича. Розвиток природничо-наукової психології (Ю.Охорович, І.Сікорський). Історія розвитку психологічної думки в Київському університеті. Експериментальне самоспостереження в основі вивчення вищих розумових процесів (Г. Челпанов).

Тема 2. Психологічна думка в Україні другої половини ХХ ст. Харківська школа «психології творчості». Вчення про розвиток психічних функцій Л. Виготського. Загально-психологічна теорія діяльності в генетичному аспекті О. Запорожця. Періодизація психічного розвитку дітей Д. Ельконіна. Культурно-гуманістична та діяльнісна психологія Г. Костюка. Перший підручник з психології («Досвідна психологія»). Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Розвиток прикладних досліджень та практичної психології. Дослідження проблеми самосвідомості П. Чаматою. Погляди П. Пелеха, О. Раєвського, Т. Косми, І. Синиці, Л. Проколієнко, В. Роменця та ін.

VI. Назва кафедри та викладацький склад, який буде забезпечувати викладання дисципліни.

Кафедра практичної психології Педагогічного факультету. Викладач дисципліни – кандидат психологічних наук, доцент Дзюбенко О. А.

VII. Обсяги навчального навантаження та терміни викладання курсу

На вивчення дисципліни відводиться 90 годин (3 кредити ЄКТС), з яких: лекційних – 38 год., семінарів – 22 год., год., самостійна робота – 30 годин.

Дисципліна викладається у I-II семестрі.

VIII. Основні інформаційні джерела до вивчення дисципліни

1. Анцыферова Л. И. Материалистические идеи в зарубежной психологии. – М.: Наука, 1974. – 359 с.
2. Анцыферова Л. И., Ярошевский М.Г. Развитие и современное состояние зарубежной психологии. - М., 1974. – 304 с.
3. Будилова Е. А. Философские проблемы в советской психологии. – М.: Наука, 1972. – 336 с.
4. Ждан А. Н. История психологии: от античности к современности. - М., Педагогическое общество России, 2002. - 512 с.
5. Исторический путь психологии: прошлое, настоящее, будущее. – М., 1992. – 184 с.
6. Корольчук Н. С., Криворучко П. П. Історія психології. Навчальний посібник. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – 248 с.
7. Криворучко П.П. Історія психології: Курс лекцій /За заг. ред. М. С. Корольчука. – К.: КиМУ, 2003. – 220 с.
8. Марцинковская Т.Д., Ярошевский М.Г. 50 выдающихся психологов мира. – М., 1995.– 192 с.
9. Морозов А. В. История психологии : учебное пособие для вузов / А. В. Морозов – М.: Академический Проект; Фонд «Мир», 2003 – 288 с.
10. Немов С.Р. Общие основы психологии. В 3-х томах. - М.: Просвещение, ВПНДОС, 1995. – Кн. 1. – 576 с.
11. Роменець В. Історія психології епохи Просвітництва. - К.: Вища школа, 1993. – 568 с.
12. Роменець В. А. Історія психології XIX – початку XX століття. – К.: Вища школа, 1995. – 614 с.
13. Фрейд З. Введение в психоанализ. Лекции. – М.: Наука, 1991. – 456 с.
14. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теории, упражнения, эксперименты. – СПб., 2002. – 864 с.
15. Хрестоматия по истории психологии. / Под ред. П.Я.Гальперина, А. Н. Ждан. - М., Изд-во Моск. Ун-та 1980, с. 146-210.
16. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение). - С.-Пб.: Питер Пресс, 1997. – 608с.
17. Шульц, Д.П., Шульц, С.Э. История современной психологии / Пер. с англ. А.В. Говорунов, В.И. Кузин, Л.Л. Царук / Под ред. А. Д. Наследова. – СПб.: Изд-во "Евразия", 2002. – 532 с.
18. Ярошевский М.Г. Психология в XX столетии. Теоретические проблемы развития психологической науки. Изд. 2-е, доп. М., Политиздат, 1974. – 448 с.

IX. Методи навчання: поєднання лекційних занять, презентацій, відео переглядів та активних форм навчання (тестування, дидактичні та організаційно-навчальні ігри, творчі завдання тощо).

X. Система оцінювання:

Поточний контроль: оцінювання виконання завдань на практичних та семінарських заняттях, оцінювання тестової контрольної роботи, виконання творчих індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль: залік у II семестрі.

XI. Реєстрація на навчальну дисципліну: у деканаті.